6?5

MONITOR

Na R. P. 1773.

Nro: LXXVI.

Dnia 22. Września.

Futura prævide
Przyszłe rzeczy miey na pieczy.
Vitam quæ faciunt beatiorem - - hæc ſunt.
Te ſą rzeczy, ktore życie
Szczęsnym czynią należycie.
Mar. l. 10. Epigr. 47.

Mci Panie.

SKarga utyſkuiącey Damy na ſwoie zamęście &c. Nro: XXX. ſprawiła we mnie te uwagi, ktore jey mogą ſłużyć zamiaſt odpiſu: zdarza ſię częſtokroć taki mąż, na iakiego ona ſię uſkarża, ale ktoż winien temu, ieśli nie jey ślepe przylgnienie, lub przymus krewnych? zdarza ſię też y to także, iż Damy ſame czynią ſobie mężow ſwoich nie znośnemi. Dwie te praktyki tak obiaśniam: wiele ieſt bardzo Dam natury

Dddd ſkłon-

ſkłonnością pociągnionych do pragnienia Małżeńſtwa. Te albo w zbytniey oſtrości wychowane, gdy na świat otworzą oczy, ſtan wſpomniony ma dla nich ſłodkie y mocne powaby. Jakiego tylko Galzka uyrzą naypierwey, zdaie im ſię bydź cudem piękności. Własnie iak owym dawnym Amerykanom, ktorzy raz uyrzawſzy źwierciadełko Europeyſkie, lub inną bagatelkę, złoto za nie z ochotą dawali. Gdy tedy ow Galzek umie ſzafirkować, oho! iuż w reſpektach! y ieſt upragniony za męża, bez żadnego względu y braku nie uważaią czyli Cnotliwy y dobry, doſyć że wyſmukły, przyſtoyny, ładny, kibitny. czy mądry? kiedy umie umizgi, komplementa, żarty, dyſkurſy, choć ni to ni owo, albo czaſem nie uczciwo, kiedy to z miłośną twarzyczką, o miłości, y po Dworſku, śmiało, bez aprenſyi. Nie dbaią o ſzczerość, byleby ie codzien podchlebnie z piękności wychwalał, y obłudnemi łudził zawſze ſerdecznościami. Nic to, że on rozrzutny hulaſzczy, łykayko wyśmienity; kiedy to dla ich zbyteczney czyni wygody, y kiedy zalawſzy ſobie głowę, ſpoſobnieyſzy do oświadczania ſwego affekciſku, y dobry do nie potrzebney kompanii. Słowem tylko na teraźnieyſzy czas patrzą, nic na przyſzły nie oglądaiąc ſię. Albo ſą tchnące miłością fortuny y roſkoſzy zakazanych, nie ſerca. Y te rownie nie trwaią, jakiegokolwiek wziąść, aby ſię tylko dobrze działo. Niektore z nich przezornieyſze, zażywaią proby: Jle tylko mogą, czynią Im przykrości, zmartwienia, ſłowem na złość wſzyſtko im czynią, będąc tego mniemania, iż ten nay-

cno-

enotliwſzy y nayſzczerzey kocha, ktory to wſzyſtko cierpliwie znoſi. ach! iak wielka omyłka! on maiąc w tym Intereſſ muſi cierpieć, y układać ſię właśnie iak ow kot, ktory czaſem głupiey myſzce dla łatwieyſzego iey złowienia, dopuſzcza ſkrobać ſię łapkami po noſie, à jeśli to prawda, że dobre rzeczy długo ſię pamiętaią, z doświadczenia uwierzmy, iż złe daleko dłużey. Wielkieyby to świątobliwości był mąż, ktoryby ſię nie mścił tego potym w ſwoim czaſie. Mym zdaniem, piſzę to z doświadczenia, lepſzy y ſzczerſzy ten, co zaraz pokazuie ztąd nie ukontentowanie, albo w zaiemnie czym umartwi, dla pokazania iak to dotkliwa rzecz bo zkwitowawſzy ſię nie będzie iuż miał na potym wątrobki, ani przyczyny pomſzczenia ſię. Tym ſpoſobem y złość ſię uśmierza, y ſzczerość ſię pokazuie, ktora naybardziey na tym zawiſła, że co w ſercu, to y w uściech. Daleko także ieſt znośnieyſzy ten, co ſię rozgniewa y to iawnie pokazuie po ſobie, niż ow, co w ſobie gniew pokrywką przyiaźni tai, myśląc o porze y ſpoſobie zemſzczenia ſię. Ani przeto bać ſię tego, co zaraz pokazuie nie ukontentowanie, bo nie gniew, ale żal to w nim ſprawia, zwłaſzcza gdy ſam pierwszy o poiednania, y łatwo to czyni, y ſwey przychylney ſzczerości nie odmienia. Procz tego y to źle Damy dla ſiebie robią, że tym ſpoſobem przyuczaią do złości zawczaſu, bo daymy to że ci ſię zdaie, iż on cierpliwie znoſi, lecz ſkrycie mocno ſię tym gryzie; à tu ieſzcze y to złe, że ſkracaią życie jego y ſą przyczyną przyſzłych chorob, ktore potym prawdziwie kochaiącą żonę kon-

tentować nie będą. Niektore ieszcze albo umyślnie dla proby, albo przez lekkomyślność wdaią się lub nie wystrzegaią lekkich kompanii nie uczciwych konwersacyi, mniey wstydliwych karessow, &c. Niech same pomiarkuią, czyli nie będą w podeyrzeniu u mężow zapatruiących się na to, choć będąc konkurrentami zdaią się nie uważać tego. Nie iest to w ludzkiey mocy przenikać skrytości serca y Intencye cudze, z powierzchowności tylko sądzić y dochodzić się zwykło. To także ieśli przerazi y oczy obcych, będzie go potwierdzać choć w błędnym sądzeniu; bo wiadomo W. M. Panu, iż konkurenci zwykli z boku dowiadywać się o czynnościach y przymiotach lub przywarach Damy, à ludzie czyż nie zwykli z swey łaski przyczyniać złego. Z przychylności do tey Płci daię tę radę nayprzod tym, ktore się ieszcze nie wprzęgły w to jarzmo: niech naypierwiey maią baczność na cnoty, à osobliwie pobożność, czystość, y szczerość; pierwszą łatwo poznać, drugą wydaie skromność y smak w mowie, à z mniey wstydliwych słowek y czynności nieukontentowanie. Człowiek nieczysty bardzo ciężko, aby się nie wydał; iedno słowko szpetne z uwagą y umyślnie wymowione świadkiem iest zepsutego serca. Y o tey to podobno cnocie rozumieć się ma, co mowi choć Poganin Cicero:

Przyiaźń bez cnoty żadną miarą bydź nie może.

A że zgodne y dobre małżeństwo prawdziwie Przyiaźnią zwać się powinno, o tę wiec cnotę naybardziey starać się trzeba. Szczerość iest to

nay-

naywiększy dowod przychylności, naypewniey-
sze iey znaki: wierne wyznania, y zwierzenia się nawet czasem y myśli, ganienia lekkomyślności, wzgarda pychy y ambicyi, wierne à dobre rady, nakłaniania do dobrego. Niech nie wierzą tym Podchlebcom, ktorzy to z samych ie wad y niedoskonałości chwalą, albo ieszcze słowy y przykładem zachęcaią, namawiaią je do utraty niewinności, Szuleryi, Piiaństwa, czytania miłosnych romansow, zaraźliwych zdań *Voltaira*, *Roussa* y innych Ksiąg zakazanych, &c. Niech uciekaią przed niemi, są to chytre węże, rowne owemu, ktory zwiodł Ewę: z takim złączona dożywotnie, Dama, albo tak, albo y gorzey, iak ona wzywż wyrażona na swego Damona Mołodyca narzekać będzie y lamentować. Przytym uważ jeśli on cię naybardziey z piękności ulubił, y y jeśli z tey tylko cię chwali, bądź pewna, że za odmianą jey, serce się jego, zapewne odmieni, à może y wprzod, bo on w piękności twey tylko gust maiąc, przez częste zapatrywanie się na nią, straci go, zwłaszcza jeśli albo ty nie będziesz mieć innych trwalszych pociągaiących serca przymiotow, albo on w samey tylko twoiey piękności gust mieć będzie. Gust taki iest to rzecz nie trwała, łatwo za nasyceniem się odmienia, zawsze pragnie nowości, uyrzana ślicznieysza, à czasem y rowna lub podleysza, byle nowa uroda, prętką w takim człeku uczyni odmianę. Zważać tedy trzeba jego skłonności y upodobanie, ktore Kawalerowie pospolicie swemi pochwałami okazuią, według przysłowia: *co kto lubi, to chwali.*

63

bi. Rowniez uważ, czyś bardziey bogata, iak urodziwa, lub uprzymiocona, y co on w tobie wychwala, jeśli przymioty, szczęśliwaś! Jeśli zaś mody, kosztowne stroie, à przymiotow nie widzi, niespodziewaj się swobodnego z nim pożycia. Co do wzwyż wspomnioney proby, lepiey zdaie mi się pokazywać się z iednostayną przychylnością, à sekretnie wywiadywać się, jeśli gdzie z swym affektem nie wybacza. Bo że on widząc przeciwność, zacznie gdzie indziey zaglądać, nie iest to skutek niestateczności, może to czynić albo dla w zaiemney proby, ieśli podobnych iest sentymentow, albo dla okazania iak iest przykra taka proba, albo też rozerwania melancholii, ale bez wszelkiego przylgnienia. Mężatki zaś nie powinny na nic utyskiwać, bo tym bardziey zaiątrzaią serce, ale nayprzod cierpliwie to znosić, y prosić Boga o upamiętanie, potym też ieśli upatrzą w sobie iaką wadę, starać się ią poprawić iak nayprędzey. Wielorakie są gusta y zwyczaie ludzi, Dama poszedłszy za mąż, częstokroć upada w niechluystwo, y zaniedbanie siebie, rozumieiąc, że przypodobawszy się raz mężowi, niepowinna więcey; a to bardzo martwi mężow uczciwych, Dystyngwowanych, à nayosobliwiey, ktorzy z piękności się żenią, bo stroy przydaie y umnieysza wdziękow. Niektore lubią odludność, skępstwo, przykrzą sobie wizytami, ani ich oddaią, ani też przyimuią iakby należało, przez zbytnie Gospodarstwo nie zachowuią dobrego porządku y ochędostwa w Domu. Ktoż winien, że mąż uczciwy, polityk y przyzwyczaiony do kompanii, nie lubi tego. Inne

są

są Chimeryczki, posępne, do naymnieyszey rozrywki nie zdatne, albo złośnice, coż za dziw, że choć piękne, nie są dla tego kochane, naysmacznieysza potrawa często używana przyisię, coż dopiero piękność właśnie tylko iak nie żywa? albo iak piękna roża? ktorey ukłowszy się kto nie raz, sprzykrzy sobie zapach y wdzięki. Dobrześ W. M. Pan w iednym Piśmie powiedział, że *Przyiaciel nie iednostaynego humoru, iest to potrawa dobra źle zaprawna.* Niektore chwytaią się pobocznych affektow, postronnych miłostek, nieprzystoynych kompanii, kochanych trunkow, grow, expensow niszczących fortunę, czyż nie słusznie są w obrzydzeniu? inne chcą tak, iak przedtym, przewodzić nad mężem, choć Paweł S. w Liście do Efez. w R. S. mowi: *Zony niech będą poddane mężom swym iako Panu, albowiem mąż iest głową żony, iako Chrystus iest głową Kościoła, a iako Kościoł iest poddany Chrystusowi, tak też one mężom swym we wszystkim:* W tych tedy y innych wadach poprawić się nayprzod, potym także znowu uważyć, ieśli też to tylko nie oddaie za owe dawne na złość na przekorę mu czynienia, na ten czas cierpieć, przepraszać, y dobrze mu z iak naywiększą przychylnością czynić; jeśli znowu z dawnego wdawania się lub nie wystrzegania nie uczciwych konwersacyi, &c. ma cię w podeyrzeniu, trzeba tu na iak naywiększe zdobywać się cnoty y miłość ku niemu, à wszelkiemi sposobami dawać mu poznać, że to tylko albo była proba, albo nie ostrożność y lekkomyślność bez przywiązania serca, y że nic ztąd złego nie wynikało. Jeśli zaś albo utra-

ta

ta twoiey piękności, albo jego niestateczność przyczyną będzie nie dobrego pożycia, staray się przymiotami duszy y talentami rozumu, ieśli ie masz, nakłonić go do siebie, ieślić na tym zbywa, staray się o nabycie, ieśli zaś iemu zchodzi na guście w tym, staray się wzbudzić go w nim; à nie idź nigdy z nieostropney niecierpliwości w iego ślady, żebyś miała innych szukać nawiasem y kochać cichaczem.

To Pismo moie, spodziewam się, że raczysz W. M. Pan publikować iak nayprędzey, aby z niego y małżonki miały pożytek, y Panienki iako też Wdowy wiedziały: iak sobie postąpić w obieraniu, y co potym czynić, lub czego się wystrzegać, żeby miały swobodne życie. Jeśli pozyskam tę jego łaskę, przyrzekam dalszą korrespondencyą, z tym oświadczeniem, żem iest y Dam y W. M. Pana,

Szczerze życzliwym sługą
Miłosz Damuliński.